

Kıraathane İstanbul Edebiyat Evi –
Lefkoşa (güney) Sic. Contemporary Culture:
“kuşlar cıvıldaşsa üstümde”

Küratörler: Evagoras Vanezis, Panayiotis Michael
Mehmet Yaşın'ın ilk şiir kitabının 40. Yıldönümünü kutlayan bir sergi

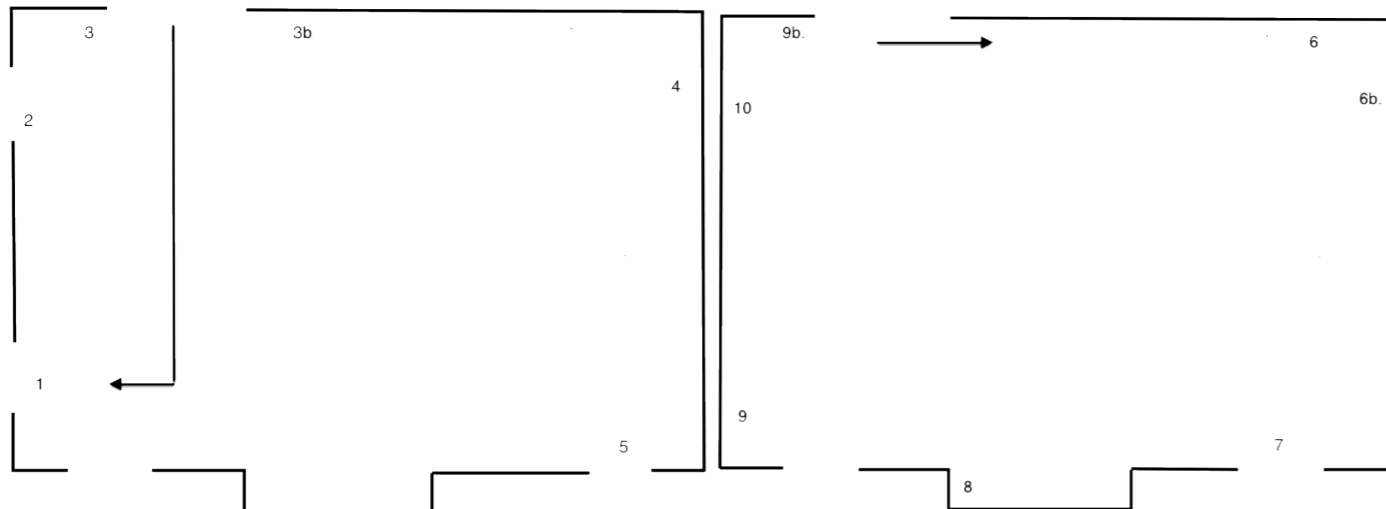
Mehmet Yaşın, Kıbrıs'ın uluslararası alanda en çok tanınan şairlerinden biridir. Yaşın, Kıbrıs, Yunanistan ve Türkiye edebiyatları üzerine çığır açan eleştirel kitabı “Step-Mothertongue/ Üveyanadil”den (Middlesex University Press, 2000, Londra) bu yana çokdilli edebiyatın öncüsü olmuştur. Kendi yazıları da, Türk ve Yunan alfabeleri ile dillerini ve kültürlerini günlük yaşamda harmanlayan büyükannesinden hatırladığı Levanten geleneğinden yararlanır.

Hem Türkiye’de hem İngiltere’de çeşitli ödüller kazanmış olan 11 şiir kitabı, 4 romanı, 6 deneme, antolojik edebiyat incelemesi ve söyleşiler kitabı bulunmaktadır. Şiirleri ve romanları yirmiden fazla dile çevrilmiş, şiirinden yapılmış ilk seçki olan “Don’t Go Back to Kyrenia/Girne’ye Tekrar Girme” (2001), Britanya Edebiyat Çevirisi Merkezi’nin seçimiyle yayımlanmıştır.

Mehmet Yaşın'ın bildik basit sınıflandırmalara meydan okuyan kişisel tarihi, Kıbrıs'ı uluslararası edebiyat haritasına yerleştiren şiiriyle derin bir biçimde iç içe geçmiştir. Eserleri, kayıplarla şekillenmiş, ancak bunu birçok yazınsal kimliğin kanaviçesine dönüştürebilmiş bir hayatı yansıtır. Çeşitli kültürlerle, özellikle de Levant kültürüne dair derin bir kavrayışa sahip olan şiiri, bir zamanlar olanı ve de olabilecek olanı resmeder.

Yaşın'ın kitapları çok-kültürlü kimlikler üzerine inşa edilmiş bir gelecek tasavvurunun ifadesidir. Şiirleri kişisel deneyimlerine dayanırken, her türlü tekil kimliğin ötesine geçer ve birçok farklı dünyaya aynı anda ait oluşun ruhuna vücut verir.

Göstergelerin izini süren bu sergide, Mehmet'in edebiyat çalışmalarındaki bu çetrefil yönleri yansıtmaya çalışırken, onu hem bir şair hem bir dünya vatandaşı kimliğiyle öne çıkarmayı tercih ettik. Sergide kişisel nesnelere ve Neapolis'teki evinde çekilmiş bir dizi fotoğraf ile şiirlerinin görsel olarak yeniden yorumlanması yer alıyor.

1. Çelişkilerin Göstergesi

Trachonas'taki açık hava sinemasında (Lefkoşa'nın şimdiki Kızılbaş semti) 1987'de düzenlenmiş bir performansın video kaydı. Yaşın, ilk şiir kitabı “Sevgilim Ölü Asker”in ilk şiiri olan “Heimatlos”u okuyor. “Heimatlos”tan bir alıntı şöyle:

Nereye gitsem taşıyorum
yurdum ile ikiye bölünmüş ruhumu.
savaşla yapımı duran ev gibi
tamamlanamadan harabe olmuşum
boyasız, pancursuz, ışıksız...
İçimde yarım kalmanın öldürücü sızısı
yaban otları ile yılanların yuvası olmuşum
boş yere arıyorum uyumu.

Aynı yıl Londra'ya giderek “KıbrıslıTürk Edebiyatında Kıbrıslı Kimlik” konferansını düzenleyecekti. Oradaki kitap turu sırasında kendisine, daha sonra konferans kitabının kapağı haline gelen, üstüne Kıbrıs motifli işlenmiş bir yastık kılıfı hediye edildi. Aynı dönemde Mehmet Yaşın'a karşı bir karalama ve linç kampanyası yürütülüyordu ve Kıbrıs Türk Liderliği onu hain olarak ilan etmişti. 1988'de Lefkoşa, Larnaka ve Limasol'da uluslararası bir sanatçı toplantısı ve şiir gösterileri için Kıbrıs'ın güneyini ziyaret etti. Bu, ada bölündükten sonra bir KıbrıslıTürk sanat insanının Kıbrıslırum halkıyla ilk buluşması olarak kayıtlara geçecekti. Uzun yıllar sonra, 2005'te, Kıbrıs'ın kuzeyinde bir kez daha hukuki mücadelelerle karşı karşıya kaldı, ki bunun büyüklüğü Yaşın'ın muhafaza ettiği ve şu anda sergide görülebilen mahkeme belgelerine de yansıyor.

2. Yakalanmış Anın Göstergesi (Hafızada)

Bir öğretmen tarafından çekilen sergideki fotoğraf, Yaşın'ı 1970'de Lefke kasabasında bekar (aynı zamanda öğretmen) olan annesiyle birlikte, 1964'de Neapolis/Lefkoşa'dan göçmen olduktan sonra yaşadıkları öğretmen lojmanlarının arka bahçesinde gösteriyor. Fotoğraftaki ağaç, bir yıl önce 1969'da yazdığı “Olsam” adlı ilk şiirinin ilham kaynağı olmuştu. 1970 yılında bu şiir okul dergisinde yayımlandı ve ödül kazandı. O sırada 11 yaşında olan Mehmet Yaşın, hayatının şiirle iç içe geçeceğini farketmeye başlayacaktı.

OLSAM

Ey ulu ağaç!
Ben de senin gibi olsam.
Göklere kadar uzansam,
Güneşle konuşsam,
Bulutlarla selamlaşsam.

Ey ulu ağaç!
Ben de senin gibi olsam.
Kuşlar cıvıldaşsa üstümde,
Neşe doğsa gönlümde.
Rüzgâr esse arasından dallarımın,
Uğuldaya uğuldaya.

Ve ben de senin gibi olsam
Büyüsem, büyüsem...

3. Hatırlamanın Göstergesi

Yaşın'ın doktora araştırmasına dayanarak Kıbrıslı, Yunan ve Türk edebiyatları üzerine ufuk açıcı eleştirel çalışması “Step-Mothertongue: From Nationalism to Multiculturalism/ Üveyanadil: Milliyetçilikten Çokkültürlülüğe” (Middlesex University Press, 2000, Londra) başlıklı kitabın ithaf

epigrafi. Bu kitap, onun 1994’de İstanbul’da yayınlanan ve yeni bir Kıbrıslı terminolojisi yaratan ilk büyük “KıbrıslıTürk Şiiri Antolojisi”nin ve 1995’de ”Poeturka” adlı denemesinde geleneksel Türk şiirine yönelttiği gözü pek eleştirileriyle başlayan tartışmaların arkasından gelmişti. 2005 yılında ise “Diller ve Kültürler Arasında Bir Edebiyat Araştırması: Kıbrıs Şiirinin 3000 Yılı” adlı antolojik inceleme, Memet Fuat Edebiyat İnceleme ve Eleştiri Ödülü’nü/İstanbul Bilgi Üniversitesi Ödülü’nü kazanacaktı.

4. Çokluğun Göstergesi: şrr a a k şak lıyor öküzkuyruğu kırbacı.

Diğer dillere çevrilmesi oldukça zor şiirsel yansımalar içeren bir dize. 1981 yılında öykü şeklinde yazılıp, 1994’te basılan “Soydaşınız Balık Burcu” adlı romanın bir parçası olarak yayımlandı. Kitap, 1995 Cevdet Kudret Roman Ödülü’nü kazanacaktı. Tanınmış Türk edebiyat eleştirmeni Doğan Hızlan’ın ödülün gerekçesinde ifade ettiği gibi: “Mehmet Yaşın’ın romanı ‘Soyadaşınız Balık Burcu’nun Cevdet Kudret Roman Ödülü’nü alması Türkiye’de bir tartışmayı ateşleyecek. Belli bir ülkede yaşayan, o toprağa bağlı insanlar yerine, her toprakta bir parça yaşayan roman kahramanları şimdi bu kitapla gündemde... Yaşın’ın kozmopolit metropoliten roman tipleriyle Türk Edebiyatı’nda azınlık kişilerin roman dönemi başlıyor... ‘Köy romanının’ yerini ‘Şehir romanı’ aldı derken, Mehmet Yaşın, yeni bir dönemi haber veren ‘Soyadaşınız Balık Burcu’ ile şehirli romanının pabucunu da dama atıyor. Onun yerine ‘Global romanı’ Türk edebiyatına getiriyor... Yaşın’ın bu uluslararası, coğrafyasız yeni insan tipini destekliyorum. Globalleşen dünyanın ilk roman kahramanı onlardır.” Yaklaşık otuz yıl sonra, bu cümle buradaki sergide birçok kişi tarafından aynı kağıdın üzerine tekrar tekrar yazıldı: bir çeşit şeytan kovma.

5. Yakalanmış Anın Göstergesi (Şu anda)

Yaşın’ın Neapolis’teki evinde sanatçı İabella Michael tarafından Ağustos 2024’te çekilmiş fotoğraflar. Üst üste yığılmış olan farklı fotoğraf fotokopilerinin yenilenmeyeceğini düşünerek, onlara göz atmaktan ve istediğiniz kadarını almaktan çekinmeyiniz. Fotoğraflardaki ev, “1963 Kanlı Noeli”nde göçmen durumuna düşen Mehmet Yaşın’ın ailesinin yaşadığı yerdir. 1974-sonrasında, Türk askerinin semti ele geçirmesini takiben Yaşın da buraya dönebildiğinde, doğduğu kozmopolit mahalle Neapolis’i sonsuza dek kaybettiğini farketenecekti. Çünkü bu kez de Neapolis’in Rum, Ermeni, Maronit, İngiliz ve diğer Levanten kökenli komşuları göçmen durumuna düşmüşlerdi. Fotoğraflarda görülen eski mobilyalar, 1963’te evlerinin yakılması ve yağmalanmasından geriye kalanlar olup, günümüze kadar saklanmış ve şiirlerinde yer bulmuştur.

6. Kolajlamanın Göstergesi

Bu parça, Yaşın’ın 1994-1995 yılları arasında yarattığı bir pastel çizim ve kolaj dizisindedir. İlk dönemlerdeki sanatsal faaliyetleri, “Türk ulusal çıkarlarına zararlı bir ecnebi” olduğu gerekçeyle Türkiye’den sınır dışı edilmesine yol açacaktı. Bu olay, ilk şiir kitabının Akademi Şiir Birincilik Ödülü’nü/A. Kadir Şiir Ödülü’nü kazanıp hem Türkiye’de hem Kıbrıs’ta yaygınlaşmasının ardından yaşanmıştı. Kitap başarılı olmasına rağmen Türk askeri cunta yetkilileri tarafından yasaklanacak, ancak yeni baskılar yapmaya devam edecekti. 1986’dan 1993’e kadar Yaşın’ın Türkiye’ye ve fiilen Kıbrıs’ın kuzeyine girişi yasaklandı ve evine dönmesi engellendi. Bu dizideki her pastel çizim Kıbrıs’ın farklı dönemlerinden ilham alıyor ve onun “Yenişehir’de (Neapolis’te) Eski Şarkılar” adlı şiir serisiyle bağlantılar taşıyor.

7. Ortaya Çıkmanın Göstergesi 1

Mehmet Yaşın, 1973 yılında henüz çocuk yaşlardayken kendisini Uluslararası Akdeniz Dans Festivali’nde Kıbrıs’ı temsil ederken bulunca üzerine Kıbrıslı bayrağını çizdiği beyaz pamuklu tişörtü. O yıllarda Kıbrıslı bayrağı baskısı taşıyan tişört bulunmadığı için kendi tişörtünü yaratacaktı.

8. (Tekrar)dönmenin Göstergesi

“Girne’ye Girme” 1980’de yazılıp 1985’te revize edilmiş bir şiir. Yaygın bir Osmanlı-Kıbrıslı tekerlemesinden yola çıkan Yaşın, yerinden edilme ve savaş temalarını, çocukluk ve yetişkinliğe

geçişle iç içe geçiriyor ve onları da kalelerin ve durmaksızın dönen disko toplarının imgesiyle bir araya getiriyor. Şiir, 1974-sonrası işgal altında bulunan Girne’deki bir gencin kederini, kafa karışıklığını ve isyankar ruhunu yansıtıyor. Kendini belirli bir tanımlanmış kimliğe uydurmaya çalışmadan Kıbrıslı olmanın deneyimini somutlaştıran bir şiir varsa, o da işte budur. Mehmet Yaşın’ın bu şiiri “karma-dilinde”, Türkçe, Yunanca ve İngilizce olarak okuyuşunu dinleyebilirsiniz.

9. Ortaya Çıkmanın Göstergesi 2

“Ben Neden Kıbrıslı Şair Değilim”, Yaşın’ın 2019’da (orijinal olarak Yunanca) yazdığı ve daha sonra İstanbul’un popüler internet edebiyat dergisi «Oggito.com»da (10 Temmuz 2021) “Türkiye-Yunanistan-Kıbrıs Üçgeninde Şair Olmak” adıyla yayınlanan bir Facebook gönderisinin başlığıdır. Bu yazı, Yaşın’ın Penguin Books tarafından yayınlanan “Austerity Measures: Recent Greek Poetry/Kemer Sıkma Ayarları: Yakın Dönem Yunan Şiiri” antolojisinde bir “sınırüstü Yunan şairi” olarak tanıtılmasının ardından yazıldı. Ona Yunanistan’ın bir şairi olarak kabul gösterilmesinin yanında taşıdığı daha bir dizi etiket de var — Türkiye’nin, KıbrıslıTürklerin, Güneydoğu Avrupalıların, Avrupa’nın, sömürgecilik-sonrası Britanya’nın, Akdeniz’in, Levant’ın şairi— ne var ki asla sadece “Kıbrıslı» şair sayılmamıştır. (NOT: Bu soru, vatandaşı olarak doğduğu Kıbrıs Cumhuriyeti’nin edebiyat kurumuna yöneltilmiş bulunuyor.)

10. (Tekrar)yazmanın Göstergesi

“Zincir” sözcüğü, Yaşın’ın «Sevgilimin Türküsü» adlı şiirinin ilk orijinal yazımında yer almıştı. Ancak Mehmet Yaşın daha sonra bu kelimeyi «kelepçe» olarak değiştirdi. Şair, daha beklenmedik bir metafor ve sesinin daha yumuşak bir akışı olması nedeniyle «kelepçe» kelimesini seçmiş olabileceğini düşünmekle birlikte, bu değişikliğin kesin nedenleri belirsizliğini koruyor. Söz konusu revizyon, 1978’de, Yaşın henüz 19 yaşındayken yazdığı şiirin ilk daktilo edilmişinden hemen sonra gerçekleşti. Bu sözcüğü yeniden ziyaret edip sergi duvarına yazarak, yazma eylemini şekillendiren ince seçimleri ve süreçleri vurguluyoruz. Şiirin dizelerinden biri olan “sevgilim ölü asker” Yaşın’ın ilk şiir kitabının da başlığı olacaktı. Şiir şöyle bitiyor:

“Duyuyorum,
barış için en güzel türkülerini söyler savaşta ölenler.”

sic. contemporary culture

